

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΛΑΘΟΥΣ

Η γνώση δεν είναι ένα εργαλείο «έτοιμο» προς χρήση, χωρίς να ξέρουμε από τι είναι φτιαγμένη! Συνιστά έναν ουσιαστικά «ζωντανό» οργανισμό, που απαιτεί **φροντίδα, προσπάθεια, μέριμνα** για να αποδίδει ανθούς και καρπούς. Η παιδεία που καλλιεργεί τον ανθρώπινο εγκέφαλο οφείλει να είναι **πολύπλευρη, ολιστική και συντονισμένη, ώστε να αποφεύγονται τα «κενά» σκέψης που οδηγούν σε λάθη και αυταπάτες**. Είναι απόλυτα απαραίτητο να αναπτυχθούν οι εγκεφαλικές ικανότητες, τα πνευματικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης γνωστικής ικανότητας, ώστε να εξασφαλίζεται η **διαύγεια σκέψης** και οι διαδικασίες και οι μορφές των **ψυχικών διαθέσεων** που εκθέτουν τη γνώση σε λάθη και αυταπάτες.

Κάθε γνώση φέρνει μέσα της τον κίνδυνο του λάθους και της ψευδαίσθησης. Η υποτίμηση αυτού συνιστά **μοιραίο λάθος. Κανένας άνθρωπος δεν απέφυγε αυτό το τεράστιο πρόβλημα!** Το πρώτο θέμα που πρέπει να αναδειξεί η **παιδεία** είναι να προβάλλει τη μέγιστη αυτή απειλή ευθύς εξαρχής. Κάθε γνώση ξεκινάει από μια **πληροφορία**, που έχει μέσα της έναν κίνδυνο ανασφάλειας και έλλειψης **πληρότητας**. Κυρίως στη μετάδοσή της και την κατανόησή της, καθόσον κάθε επικοινωνία έχει μέσα της πάντοτε μια επίδραση αταξίας ή «θορόβου», πέρα από τα fake news στην εποχή μας!

Πρακτικά όλες οι αντιλήψεις και ανασυνθέσεις, με βάση τα ερεθίσματα των αισθητικών οργάνων μας, είναι **εγκεφαλικές μεταφράσεις!** Ακόμη και η πιο αξιόπιστη αίσθησή μας, η **όραση** δεν δίνει **περισσότερο από 2% των ερεθισμάτων**, τα υπόλοιπα 98% αφορούν στον ψυχικό μας κόσμο, στις ανάγκες, όνειρα, επιθυμίες, ιδέες και οράματα, απόπου προκύπτουν αμέτρητα λάθη στη σύλληψη. Η **γνώση είναι συγχρόνως μετάφραση, ερμηνεία, ανασύνθεση**, όπου υπεισέρχονται παρά τους ορθολογικούς ελέγχους αμέτρητα λάθη..

Η προβολή των **επιθυμιών και φόβων** μας, όπως και η όλη συναισθηματικότητα και ειδικά το **μίσος, ο έρωτας**, αλλά και η **φιλία** μπορούν να προκαλέσουν **τυφλώσεις. Η συναισθηματικότητα δεν μπορεί ποτέ να διαχωριστεί από τον ορθολογισμό**, γιατί συνιστά τη **δύναμη ενέργειας**. Πάντα **νοημοσύνη και συναίσθημα συνιστούν ένα ενιαίο βρόχο**, απαραίτητο για κάθε συμπεριφορά κοκ. Και η **επιστημονική γνώση**, ακόμη πάσχει, ως προς τη γνώση λόγω των παραδειγμάτων και θεωριών που χρησιμοποιεί και υπόκεινται πάντα σε μια **διαψευδισμότητα**. Οι επιστήμες δεν μπορούν να έχουν τον οριστικό λόγο σε θέματα φιλοσοφικά, ηθικά. Κοντολογίς, η **γνώση βρίσκεται πάντα υπό την απειλή του λάθους και της ψευδαίσθησης**.

Οι επιστήμονες συμφωνούν ότι δεν υπάρχει εγκεφαλικό όργανο που μας δίνει τη δυνατότητα να διακρίνουμε την **παραίσθηση από την αίσθηση**, το όνειρο από την εγρήγορση, το φαντασιακό από το πραγματικό και το αντικειμενικό από το υποκειμενικό! **Κάθε πνεύμα είναι δυνατόν να αυταπατηθεί, γεγονός που είναι αστεϊρευτή πηγή λαθών και ψευδαισθήσεων.** Ο **εγωκεντρισμός, η αυτο-δικαιολόγηση**, η τάση επίρριψης στον άλλον την ευθύνη του κακού συνεργούν στο να ψεύδεται κάποιος στον εαυτό του, χωρίς μάλιστα να αντιλαμβάνεται ότι εκείνος επινοεί το ψέμα. Το **πνεύμα** έχει την τάση να παραμορφώνει τις αναμνήσεις, έτσι η **μνήμη μας**, που είναι **αναντικατάστατη πηγή αλήθειας** να υπόκειται σε λάθη και ψευδαισθήσεις.

Τα διανοητικά λάθη δεν είναι ολίγα. Οι πολλές θεωρίες, τα δόγματα οι ιδεολογίες υπόκεινται σε λάθη, αλλά συνήθως και τα προστατεύουν για δικούς τους λόγους. Ακόμη και οι **επιστημονικές θεωρίες**, που είναι οι μόνες θεωρίες που δέχονται το ενδεχόμενο κατάρριψης, εντούτοις έχουν την τάση να εμφανίζουν μεγάλη αντίσταση. Σε ό,τι αφορά στα **δόγματα**, που είναι κλειστές θεωρίες, απόλυτα πεπεισμένες για την αλήθεια τους, είναι άτρωτα απέναντι στην κριτική που αποδεικνύει τα λάθη τους.

Τα **λάθη του Λόγου** δεν είναι επίσης ολίγα. Η αληθινή ορθολογικότητα, ανοιχτή εκ φύσεως, βρίσκεται σε **διαρκή διάλογο με την πραγματικότητα**, η οποία ουσιαστικά ανθίσταται διαρκώς. **Ο ορθολογισμός πρέπει να αναγνωρίζει το μερίδιο του συναισθήματος, της αγάπης, της μετάνοιας. Να γνωρίζει τα όρια της λογικής.** Η **ορθολογικότητα** κινδυνεύει διαρκώς αν δεν χρησιμοποιεί την **αυτοκριτική της επαγρύπνηση**, να εκπέσει σε **εκλογικευμένη ψευδαίσθηση**.

Το **ανθρώπινο πνεύμα** δεν μπορεί να είναι πανταχού παρόν ακόμη και στο μυστήριο που κλείνει μέσα της η πραγματικότητα. Διαπραγματεύεται ό,τι δεν έχει εξηγηθεί ορθολογικά με ό,τι είναι ασαφές, με ό,τι δεν μπορεί να αποδοθεί ορθολογικά. **Ορθολογικότητα υπάρχει ακόμη και στο μύθο και στη θρησκεία όχι μόνον στην επιστήμη.** Είμαστε υποχρεωμένοι η **Ολιστική Παιδεία** μας να αναγνωρίσει μια βασική αρχή **ορθολογικής αβεβαιότητας**. Και αυτό συνιστά **ειλικρινή ταπεινοφροσύνη!** Η **αληθινή ορθολογικότητα κινδυνεύει διαρκώς, εάν δεν χρησιμοποιεί την αυτοκριτική της επαγρύπνησης**.

Σε κάθε **ορθολογική διαδικασία** χρησιμοποιείται ένα **παράδειγμα** (paradigm), μοντέλο, σύμβολο, τα οποία κρυμμένα πίσω από τη λογική υπαγορεύουν και αντίστοιχες λύσεις, ενώ αποκρύπτουν άλλες. Εδώ συνήθως αναδύεται η διάζευξη πιο πολύ από τη σύζευξη. Τουτέστιν ορίζουν κατηγορίες διανοήσης και κατευθύνουν τα άτομα να

σκέπτονται και να ενεργούν μάλλον «εργαλειακά». Πολλές φορές απλοποιούνται οι καταστάσεις και οδηγούμαστε σε τεράστια λάθη. Πρώτο, ίσως παράδειγμα ότι ο άνθρωπος είναι κάτι ξεχωριστό από τη φύση ή αντίθετα είναι συνυφασμένο με τη φύση. Ακόμη το βασικό παράδειγμα συνιστά το καρτεσιανό παράδειγμα που οδηγεί σε **δυσμούς**, οι οποίοι είναι μεν διαισθητικά ορθοί, αλλά **λογικά είναι απαράδεκτοι!**

Ψυχή/σώμα, πνεύμα/ύλη, ποιότητα /ποσότητα, συναίσθημα /λογική κοκ. μάς οδηγούν σε απόλυτες **διαζεύξεις και τυφλώσεις**. Είναι σε όλους μας πιο εύκολο να «ξεκαθαρίζουμε» τις έννοιες παρά να τις **συνθέτουμε**, αγνοώντας ότι τα πάντα γύρω μας είναι **συνθέσεις αρμονικές και μάλιστα αντιθέτων** από τις οποίες αναδύονται όλες οι υπέρτερες ποιότητες που έχουμε. Ακόμη **και η ζωή, όπως και το πνεύμα αναδύσεις είναι οπωσδήποτε**.

Η αιτιοκρατία των παραδειγμάτων και των μοντέλων μας κατευθύνει σε πεποιθήσεις και **πιστεύω** που βασιλεύουν στην κοινωνία και μάλιστα έχουν προστακτικό χαρακτήρα και καθίστανται **στερεότυπα**, είτε **γνωστικά**, είτε **ιδέες**, που προκαλούν τον διαβόητο κομφορμισμό στη ζωή μας. Από τον κομφορμισμό αναδύονται τα ποικίλα **εγγράμματα** (imprintings). Τα **αποτυπώματα**, που σαν **σφραγίδες της νεανικής μας ηλικίας, της οικογένειας και τη κουλτούρας, της μόδας** κοκ. χαρακτηρίζουν την κάθε σκέψη μας και απόφασή μας. Μπορεί, όμως, να είναι **ολέθρια για την αναζήτηση της αλήθειας**. Έτσι, η κοινωνιολογική και πολιτισμική επιλογή των ιδεών σπάνια υπαγορεύεται από την **πραγματική αλήθεια και η γνώση απομακρύνεται από την πραγματικότητα**.

Από την απαρχή της ανθρωπότητας ανέτειλε η νοόσφαιρα, ήτοι η σφαίρα των πραγμάτων του πνεύματος. Μύθοι, Θεοί, έφθασαν, ακόμη και τώρα να προβαίνουν σε θανατώσεις άλλων ανθρώπων ακριβώς λόγω μια **κλειστής πίστης!** Τα ίδια κατέστησαν σύμβολα της ζωής μας και επηρέασαν τον τρόπο σκέψης παράλληλα με τα τόσο καλά που πρόσφεραν, όπως συγκινήσεις, αγάπη, έκσταση και μανία, κ.ά.. που ώθησαν τους ανθρώπους **σε λατρείες, εκστάσεις, αλλά και ωμότητες και μεγαλεία**. Εντούτοις, οι **ιδέες μάς επιτρέπουν να συλλάβουμε τις αδυναμίες και τους κινδύνους της ιδέας**. Εδώ είναι και το πλέον κρίσιμο σημείο της μάχης. Να δώσουμε ένα κρίσιμο αγώνα ενάντια στις ιδέες, αλλά δεν μπορούμε να τον δώσουμε χωρίς τη βοήθεια **των ιδεών μας!** Οι ιδέες παίζουν πάντα ένα μεσολαβητικό ρόλο και πρέπει πάντα να τις **αντιπαραθέτουμε με το πραγματικό, με το οποίο δεν ταυτίζονται εύκολα**. Η ταύτιση συνιστά το κρίσιμο σημείο, όπου τα πάντα είναι κρίσιμα και παίζονται στην ελάχιστη κλίμακά τους και λεπτομέρειες, είναι, ως εάν κορυφές, τουτέστιν **αρετές. Αξίες που πραγματώνονται σε ένα κρίσιμο σημείο**. Ένα κρίσιμος αγώνας ενάντια στην ψευδαίσθηση. Το στάδιο του **τακτ της κρίσεως!**

Όλοι μας επιθυμούμε και επιδιώκουμε να ζούμε σε **ασφάλεια**, που να είναι μάλιστα προβλέψιμη, γιατί το **απροσδόκητο** μάς εκπλήσσει, συνήθως επώδυνα. Γι' αυτό κατοχυρωνόμαστε σε σίγουρες θεωρίες, δόγματα, πεποιθήσεις, σε ιδέες σταθερές και θεωρίες. Εντούτοις το **απρόοπτο έρχεται από εκεί που δεν το περιμένουμε**. Τι απρόοπτο θα ήταν, άλλωστε εάν ήταν προβλέψιμο! Το μόνον, που μπορούμε να κάνουμε είναι να είμαστε προετοιμασμένοι κατάλληλα. Αυτό σημαίνει να έχουμε αναπτύξει τις κατάλληλες ψυχικές δυνάμεις για αντιμετώπιση των δυσκολιών τις **αρετές**. Οι **αρετές συνιστούν τον μοναδικό τρόπο αντιμετώπισης των αβεβαιοτήτων!**

Κάθε απροσδόκητο, όμως, μάς δίνει και μια πρώτης τάξεως **ευκαιρία** για να διορθωθούμε στο τρόπο σκέψης μας, του συναισθάνεσθαι και να ενεργούμε ανάλογα. Αυτός είναι ακριβώς και ο πρώτιστος σκοπός της **ολιστικής παιδείας** και όχι απλά μόνον της **εξειδικευμένης**. Δεν λησμονούμε ποτέ ότι η γνώση δεν είναι κάτι σταθερό και αμετάβλητο, αλλά είναι ως εάν **ζωντανός οργανισμός που απαιτεί φροντίδα, αγάπη και έγνοια για τη διαρκή ανανέωση και βελτίωση μέχρι πέρατος της ζωής μας**. Αυτό είναι και το πρώτιστο μέλημά μας. Μια διαρκής αναθεώρηση και αποκατάσταση των λαθών μας. Υπόψη, ότι **κυρίως από τα λάθη μας ...μαθαίνουμε!**

Σε κάθε γνώση προκύπτουν πολλές και ανυπολόγιστες πηγές λαθών και ψευδαισθήσεων. Άρα η παιδεία μας θα πρέπει να είναι ευρύτατου φάσματος και **ολιστικού χαρακτήρα**. Να εκπαιδευτούμε όλοι μας να αντιμετωπίζουμε την αμφιβολία που πάντοτε μοιραία θα συναντήσουμε στη ζωή μας. **Να εξοικειωθούμε στην αμφιβολία**, όπως οι πρωτόγονοι αναερόβιοι οργανισμοί εξοικειώθηκαν με το οξυγόνο. Σε κάθε περίπτωση, η γνώση παραμένει για τον άνθρωπο μια ανοιχτή περιπέτεια που **μόνον η Παιδεία μπορεί να προμηθεύσει τα απαραίτητα εφόδια**.

Η ολιστική παιδεία συνιστά τη βασική αρχή προετοιμασίας του κάθε προσώπου ευθύνης. Ο άνθρωπος, ως πρόσωπο είναι υποχρεωμένος να είναι έτοιμος να αναλάβει τις βασικές ευθύνες του. Είναι υποχρεωμένος να αντιληφθεί πως, στην αναζήτηση της αλήθειας, η **αυτοπαρατήρηση** πρέπει να είναι να είναι αδιαχώριστη από την παρατήρηση. **Η αυτοκριτική αδιαχώριστη από την κριτική**.

Πρέπει να μάθουμε πως η αναζήτηση της αλήθειας απαιτεί την αναζήτηση μετα-απόψεων που θα επιτρέπουν την αναστοχαστικότητα και συγκεκριμένα, την εισαγωγή του παρατηρητή -σκεπτόμενου στην παρατήρηση και σύλληψη μέσα στο πνευματικό πολιτισμικό περιβάλλον. Ήτοι να ανοιχτούμε σε **νέες ιδέες κριτικής και αυτοκριτικής**, ώστε να αντιμετωπίζουμε αυθεντικά την πολυπλοκότητα.

Να μην υπερασπίζουμε απλά τις ιδέες που κατέχουμε, αλλά το πνεύμα να βρίσκει και **φρέσκες ιδέες που αρμόζουν στις νέες συνθήκες, οικολογία**. Ένας διαρκής έλεγχος απέναντι στις ιδέες που παράγει, συνιστά τη ζωτική

ανάγκη για να αποφευχθεί η αυταπάτη που πάντοτε ελλοχεύει. Μια κριτική αρμονική συμβίωση των παλαιών ιδεών με τις νέες. Μια συμβίωση των νέων ιδεών με τους μύθους και πιστεύω μας.

Το ανθρώπινο πνεύμα θα πρέπει να δυσπιστεί διαρκώς απέναντι στις ιδέες που παράγει , που συνιστούν συγχρόνως ζωτική ανάγκη. Χρειάζεται ένας διαρκής έλεγχος για να αποφύγουμε τον **ιδεαλισμό και την ορθολογικοποίηση.** Διαρκείς έλεγχοι ανάμεσα στο πνεύμα μας και στις ιδέες μας. **Επικοινωνία και διάλογος ειλικρινής. Μια άγρυπνη έρευνα για αποφυγή της αυταπάτης που πάντα ελλοχεύει σε κάθε βήμα.** Υπάρχει ανάγκη εκσυγχρονισμού των ιδεών μας , με πιο ανοιχτές κριτικές και αυτοκριτικές. Σε ένα δρόμο αυτό-αναμόρφωσης. Μια συνεχής αυτό-καλλιέργεια του πνεύματος για να είναι ικανό να αποδεχθεί μετα-απόψεις και να επιβιώνει ενεργά σε μια διαρκώς αυξανόμενη πολυπλοκότητα, που απαιτεί μια διαρκώς πιο πολύπλοκη γνώση, από το πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Οι **πιθανότητες λάθους και ψευδαίσθησης είναι ποικίλες και διαρκείς.** Συνήθως έρχονται **απέξω αποκλείουν την αυτονομία του πνεύματος και ουσιαστικά απαγορεύουν την αναζήτηση της αλήθειας.** Αυτές που προέρχονται από μέσα , κρυμμένες ορισμένες φορές στους κόλπους των καλύτερων γνωστικών μέσων, έχουν ως συνέπεια το πνεύμα να κάνει λάθος για το τι είναι και να νομίζει ότι είναι κάτι που δεν είναι.

Πόσα βάσανα και παραλογισμούς χρωστάμε στα λάθη και στις ψευδαισθήσεις, καθ' όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας και , μάλιστα, με τρομακτικό τρόπο τον 20^ο αιώνα ! **Το γνωστικό πρόβλημα έχει ανθρωπολογική , πολιτική, κοινωνική και ιστορική σημασία.**

Εάν θα υπάρξει μια βασική μελλοντική πρόοδος θα προέλθει, όπως πιστεύουμε από **μια Ολιστική Παιδεία που θα βοηθήσει,** ώστε οι άνθρωποι να μην είναι ασυνείδητα και άβουλα όργανα ούτε των ιδεών τους , αλλά ούτε και των ίδιων των αυταπατών τους, που δέχονται από τον εαυτό τους.

Μόνον η ολιστική παιδεία μπορεί να εξοπλίσει τον καθένα άνθρωπο με τον κατάλληλο πνευματικό εξοπλισμό, με τον οποίο θα μπορεί να δώσει τη μάχη της διαύγειας!.

Δημήτρης Μπάκας
24 Μαΐου 2024